Navoiy sanoat shaharlari madaniyat saroylaridagi havaskorlik musiqiy jamoalari faoliyatining o‘ziga xosligi va istiqbollari

Xusanova Laylo Alisherovna
Ilmiy rahbar: B.U.Toshmurodov
NavDU

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot Navoiy viloyatining sanoat shaharlari (Navoiy, Zarafshon, Uchquduq) madaniyat saroylari qoshida faoliyat yuritayotgan havaskorlik musiqiy jamoalarining o‘ziga xos jihatlari va rivojlanish istiqbollarini ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan o‘rganishga bag‘ishlangan. Sanoat shaharlari, jumladan konchilik va kimyo sanoati markazlarida shakllangan ijtimoiy-madaniy muhit, aholining ko‘p millatli tarkibi hamda ishchi-xodimlar jamoalarining ma’naviy ehtiyojlari havaskorlik san’atining o‘ziga xos yo‘nalishlarini belgilab beradi. Ishda havaskorlik musiqiy jamoalarining (xor, folklor-etnografik ansambllar, estrada va cholg‘u ansambllari, vokal studiyalari) tashkiliy tuzilmasi, repertuar siyosati, ijrochilik maktablari va ularning korxonalar bilan hamkorligi tahlil qilinadi. Milliy musiqa merosini asrab-avaylash va ommalashtirish, shuningdek, zamonaviy janrlarni uyg‘unlashtirish tendensiyalari ochib beriladi

Kalit so‘zlar: havaskorlik san’ati, madaniyat saroyi, musiqiy jamoa, sanoat shaharlari, Navoiy viloyati, milliy musiqa merosi, madaniy siyosat

Specific features and prospects of amateur music groups at the palaces of culture in the industrial cities of Navoi

Khusanova Laylo Alisherovna
Scientific supervisor: B.U.Toshmurodov
Navoi State University

Abstract: This study examines the specific features and development prospects of amateur music groups operating at the palaces of culture in the industrial cities of the Navoi region (Navoi, Zarafshon, Uchquduq), from both theoretical and practical perspectives. The socio-cultural environment formed in industrial cities, including mining and chemical industry centers, together with the multi-ethnic composition of the population and the spiritual needs of workers' collectives, determines the distinctive directions of amateur art. The paper analyzes the organizational structure, repertoire policy, performance schools, and cooperation with enterprises of amateur music groups (choirs, folklore-ethnographic ensembles, pop and instrumental

(cc) BY

ensembles, vocal studios). It also reveals trends in preserving and promoting national musical heritage, as well as in integrating modern genres.

Keywords: amateur art, palace of culture, music group, industrial cities, Navoi region, national musical heritage, cultural policy

Mamlakatimizda madaniyat va san'at sohasini rivojlantirish, aholining, ayniqsa yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, milliy qadriyatlarni asrab-avaylash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Bu jarayonda madaniyat saroylari qoshida faoliyat yuritayotgan havaskorlik jamoalari alohida o'rin tutadi. Ular nafaqat iste'dodli insonlarni kashf etish va tarbiyalash maydoni, balki ijtimoiy-madaniy hayotni uyushtiruvchi, jamiyatda ma'naviy muhitni shakllantiruvchi muhim institut hisoblanadi.

Navoiy viloyatining sanoat shaharlari (Navoiy, Zarafshon, Uchquduq) o'ziga xos ijtimoiy-madaniy makon sifatida shakllangan. Kimyo va konchilik sanoati markazlarida turli hududlardan kelgan, turli millat va kasb egalari yashaydi. Bu esa madaniy ehtiyojlarning rang-barangligini, ijrochilik an'analarining o'zaro boyishini hamda havaskorlik musiqiy jamoalari repertuari va faoliyat yo'nalishlarida o'ziga xos jihatlarni keltirib chiqaradi. Ishchi-xodimlar jamoalari bilan hamkorlik, smenali ish tartibi, korxonalarning ijtimoiy ko'magi kabi omillar jamoalar faoliyatining tashkiliy mexanizmiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, so'nggi yillarda havaskorlik musiqiy jamoalari oldida bir qator muammolar ham yuzaga kelmoqda: moddiy-texnik bazaning yangilanishiga bo'lgan ehtiyoj, malakali rahbar va pedagog kadrlar tanqisligi, yoshlar didining raqamli kontent ta'sirida o'zgarishi, milliy musiqa merosi bilan zamonaviy janrlar o'rtasidagi muvozanatni saqlash zarurati shular jumlasidandir. Mavjud ilmiy adabiyotlarda havaskorlik san'ati umumiy nazariy jihatdan yoritilgan bo'lsa-da, sanoat shaharlari sharoitidagi musiqiy jamoalar faoliyati, ularning hududiy xususiyatlari va rivojlanish istiqbollari yetarli darajada tizimli o'rganilmagan. Mavzuning dolzarbligi ham shu bilan belgilanadi.

Tadqiqotning maqsadi Navoiy sanoat shaharlari madaniyat saroylaridagi havaskorlik musiqiy jamoalari faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash va ularni takomillashtirish istiqbollarini asoslashdan iborat.

Belgilangan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar qo'yildi: havaskorlik musiqiy jamoalarining nazariy asoslarini o'rganish; jamoalarning tashkiliy tuzilmasi va repertuar siyosatini tahlil qilish; korxonalar bilan hamkorlik shakllarini aniqlash; mavjud muammolarni belgilash va ularni hal etish yo'llarini ishlab chiqish.

Maqolaning ilmiy-amaliy ahamiyati shundaki, uning natijalaridan madaniyat markazlari faoliyatini rejalashtirishda, musiqa ta'limi va madaniy-ma'rifiy ishlar amaliyotida foydalanish mumkin.

(cc) BY

Bugungi kunda madaniyat va san'at sohasini rivojlantirish, aholining, ayniqsa yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish va milliy qadriyatlarni asrab-avaylash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayonda madaniyat saroylari qoshidagi havaskorlik jamoalari alohida o'rin tutadi. Ular iste'dodlarni kashf etish va tarbiyalash maydoni, shuningdek jamiyatda ma'naviy muhitni shakllantiruvchi ijtimoiy institutdir.

Navoiy viloyatining sanoat shaharlari (Navoiy, Zarafshon, Uchquduq) o'ziga xos ijtimoiy-madaniy makon sifatida shakllangan. Kimyo va konchilik sanoati markazlarida turli hududlardan kelgan, turli millat va kasb egalari yashaydi. Bu madaniy ehtiyojlarning rang-barangligini va ijrochilik an'analarining o'zaro boyishini keltirib chiqaradi.

Havaskorlik san'ati rus ilmiy maktabida (musiqashunoslik, madaniyatshunoslik, ijtimoiy-madaniy faoliyat nazariyasi va musiqa pedagogikasi doirasida) chuqur o'rganilgan. B.V.Asafyev, D.B.Kabalevskiy, Yu.A.Streltsov, A.D.Jarkov, V.E.Gusev, M.S.Kagan kabi olimlarning qarashlari havaskorlik jamoalari faoliyatini tushunishning metodologik asosini tashkil etadi. Biroq bu qarashlar asosan umumnazariy xarakterga ega bo'lib, O'zbekiston sanoat shaharlari sharoiti, ya'ni ko'p millatli tarkib, smenali ish tartibi va korxonalar homiyligi hisobga olingan holda tizimli o'rganilmagan. Mavzuning dolzarbligi shu bilan belgilanadi.

Tadqiqotning maqsadi Navoiy sanoat shaharlari madaniyat saroylaridagi havaskorlik musiqiy jamoalari faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash va takomillashtirish istiqbollarini asoslashdan iborat.

Havaskorlik musiqiy jamoalarining nazariy asoslarini o'rganish; tashkiliy tuzilma va repertuar siyosatini tahlil qilish; korxonalar bilan hamkorlik shakllarini aniqlash; muammolarni belgilab, ularni hal etish yo'llarini ishlab chiqish. Navoiy, Zarafshon va Uchquduq madaniyat saroylaridagi havaskorlik musiqiy jamoalari.

Rus musiqashunosligining asoschilaridan biri B.V.Asafyev musiqani «intonatsiyalangan ma'no» sifatida talqin qildi va musiqiy san'atni jamiyat hayotidan ajralmagan hodisa deb hisobladi. Uning fikricha, musiqa madaniyati kasbiy bastakorlar va ijrochilar bilan birga keng tinglovchilar ommasi, ya'ni «intonatsion muhit» orqali shakllanadi. Bu qarash havaskorlik jamoalariga yangicha baho beradi: ular kasbiy san'atning «past pog'onasi» emas, balki jamiyatning musiqiy didi va intonatsion tajribasini shakllantiruvchi zaruriy bo'g'indir. Sanoat shahri aholisi uchun madaniyat saroyidagi xor yoki ansambl ko'pincha musiqa bilan bevosita, jonli muloqotning asosiy shaklidir.

D.B. Kabalevskiy musiqani ma'naviy madaniyatning ajralmas qismi deb bildi va musiqiy tarbiyaning maqsadini professional musiqachi yetishtirishda emas, balki insonning musiqaga muhabbatini, emotsional sezgirligini va musiqiy madaniyatini tarbiyalashda ko'rdi. Uning «qo'shiq, raqs, marsh» tamoyili musiqaning keng ijtimoiy

(cc) BY

janrlariga tayanadi. Bu g‘oyalar havaskorlik jamoalari uchun dolzarb: ularning asosiy vazifasi professional ijro darajasiga erishish bilan birga ishtirokchilarni ma’naviy jihatdan boyitishdir. Kabalevskiy yondashuvi musiqa ta’limi magistrantlari uchun ham metodologik ahamiyatga ega, chunki u havaskorlik amaliyotini pedagogik jarayon sifatida ko‘rishga imkon beradi.

Rus madaniyatshunoslik maktabida bo‘sh vaqt (dam olish) madaniyati alohida o‘rganish predmetiga aylangan. Yu.A.Streltsov bo‘sh vaqtni inson o‘zini namoyon qilishi, shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirishi mumkin bo‘lgan sohalardan biri sifatida talqin qiladi va madaniy-dam olish faoliyatini shaxsni shakllantirish vositasi deb hisoblaydi. A.D.Jarkov madaniy-dam olish faoliyatining texnologiyasini, ya’ni tashkilotchi va rejissyorning o‘rni, tadbir dramaturgiyasi va jamoani boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqdi. T.G.Kiseleva va Yu.D.Krasilnikov ijtimoiy-madaniy faoliyat asoslarini tizimlashtirib, madaniyat muassasalarini aholining madaniy ehtiyojlarini qondiruvchi va ijtimoiy faollikni oshiruvchi institut sifatida tavsifladilar.

Bu nazariyalar sanoat shaharlari uchun alohida mazmun kasb etadi. Ishchi-xodim uchun madaniyat saroyi mehnat va uy muhitidan tashqaridagi «uchinchi makon» bo‘lib, u yerda shaxs kasbiy rolidan farqli ijodiy rolda namoyon bo‘ladi. Havaskorlik musiqiy jamoalari esa shu makonning eng barqaror va ommaviy shakllaridan biridir.

V.E.Gusev xalq ijodi va folklor estetikasini tadqiq etib, folklorni jonli, doimo qayta tug‘iladigan an’ana sifatida talqin qildi. Bu fikrga ko‘ra, folklor muzey ekspontati emas, ijrochilik jarayonida yashaydigan hodisadir. Uning qarashlari folklor-etnografik ansambllar faoliyatini tushunishda muhim: ansambl an’anani «saqlash» bilan cheklanib qolmay, uni yangi avlod ongiga singdirishi, ijrochilik muhitini yaratishi kerak. O‘zbek musiqa merosi (maqom, xalq qo‘shiqlari, lapar, yalla) sohasida bu yondashuv ayniqsa foydalidir. Sanoat shaharlarida turli hududlardan kelgan aholi o‘z mahalliy an’analarini olib kelgani sababli, folklor jamoalari uchun ularni jamlash va o‘zaro boyitish imkoniyati yuzaga keladi.

M.S.Kagan san’atni murakkab tizim sifatida tahlil qilib, uning bilish, qadriyatli yo‘naltirish, kommunikativ va tarbiyaviy funksiyalarini ajratib ko‘rsatdi. Havaskorlik jamoasida kommunikativ funksiya ayniqsa kuchli namoyon bo‘ladi: ijodiy birgalikdagi faoliyat odamlarni birlashtiradi, ijtimoiy aloqalarni mustahkamlaydi. L.S. Vigotskiy «san’at psixologiyasi» doirasida san’atning emotsional ta’siri, katarsis va shaxs ruhiyatini uyg‘unlashtirishdagi rolini asoslab berdi. Bu ishlab chiqarishdagi jismoniy yoki ruhiy zo‘riqish bilan band bo‘lgan ishchilar uchun musiqiy mashg‘ulotlarning psixologik ahamiyatini tushuntiradi. E.V. Nazaykinskiy musiqiy idrok psixologiyasini o‘rganib, musiqani qabul qilish va ijro etishning ruhiy mexanizmlarini yoritdi, bu esa jamoa rahbari uchun amaliy metodik asos bo‘ladi.

V.V. Medushevskiy musiqani ma’naviy tajriba va ma’no tashuvchi hodisa sifatida talqin qiladi. Shu nuqtai nazardan havaskorlik jamoasi repertuari tasodifiy yig‘indi

(cc) BY

bo‘lmay, ma’naviy yo‘naltirilgan, badiiy qimmatga ega asarlardan tashkil topishi kerak. Bu repertuar siyosatini baholashda muhim mezon bo‘lib xizmat qiladi.

Navoiy, Zarafshon va Uchquduq o‘tgan asrning ikkinchi yarmidan boshlab yirik sanoat obyektlari (kimyo, konchilik, energetika) atrofida shakllangan shaharlardir. Bunday shaharlar uchun xos jihatlar:

Ko‘p millatli va ko‘p hududli aholi tarkibi. Bu repertuarning xilma-xilligini va madaniy muloqot imkoniyatini kengaytiradi.

Smenali ish tartibi. Mashg‘ulot jadvalini tuzish, jamoa tarkibini barqaror saqlashni qiyinlashtiradi.

Korxonalarning ijtimoiy hamkorligi. Korxonalar moddiy ko‘mak, transport, sahna kiyimi va asbob-uskunalar bilan ta’minlashda ishtirok etishi mumkin.

Yosh aholining ulushi. Bu madaniy loyihalar uchun katta ijtimoiy salohiyatdir.

Madaniyat saroyining markaziy o‘rni. Kichik shaharlarda madaniyat saroyi ko‘pincha yagona yirik madaniy maydon vazifasini bajaradi.

Rus olimlari «monoprofilli shaharlar» madaniy hayotini o‘rganganda ham xuddi shunga o‘xshash qonuniyatlarni qayd etadi: bunday muhitda madaniy muassasa shahar jamoasini birlashtiruvchi omilga aylanadi, korxona esa madaniy hayotning asosiy ijtimoiy sherigi bo‘ladi. Navoiy sanoat shaharlari tajribasi bu qonuniyatning o‘zbek milliy madaniy muhitidagi ko‘rinishi sifatida o‘rganilishi lozim.

Xor jamoalari. Ommaviy va ijtimoiy jihatdan qulay shakl. Kabalevskiy g‘oyalariga ko‘ra, jamoaviy qo‘shiq aytish musiqiy tarbiyaning eng ta’sirchan vositasidir. Xor ishtirokchilariga ilg‘or musiqiy tayyorgarlik talab qilinmaydi, bu uni ishchi-xodimlar uchun ochiq qiladi.

Folklor-etnografik ansambllar. Gusev talqiniga ko‘ra, an’anani jonli ijroda saqlovchi shakl. Sanoat shaharlarida ular turli hududlar (Buxoro, Samarqand, Qashqadaryo, Xorazm va boshqalar) ijrochilik uslublarini birlashtiruvchi platforma vazifasini bajaradi.

Estrada va cholg‘u ansambllari. Yoshlar didiga eng yaqin shakl. Milliy cholg‘ular (dutor, doira, nay, rubob) bilan zamonaviy cholg‘ularning uyg‘unlashuvi shu yerda eng ko‘p kuzatiladi.

Vokal studiyalari. Individual ijrochilikni rivojlantiradi, yosh iste’dodlar uchun «sinov maydoni» bo‘ladi va professional ta’limga tayyorlash bosqichi vazifasini bajarishi mumkin.

Umumiy o‘ziga xoslik shundaki, jamoa tarkibi mehnat ritmiga bog‘liq o‘zgaruvchan bo‘ladi, repertuar esa tadbirlar (bayramlar, korxona sanalari, shahar tantanalari) ta’sirida shakllanadi. Jarkov nazariyasi nuqtai nazaridan bu jamoalarning ijtimoiy buyurtmaga bog‘liqligini bildiradi.

Repertuar jamoaning badiiy qiyofasini belgilaydi. Asafyev va Medushevskiy qarashlari asosida repertuarga quyidagi mezonlarni qo‘yish mumkin: badiiy qimmat;

(cc) BY

milliy musiqa merosiga tayanish; ijrochilarning tayyorgarlik darajasiga mosligi; tinglovchi auditoriya manfaatlarini hisobga olish; zamonaviy janrlarni ma'naviy mazmun bilan uyg'unlashtirish.

Amaliyotda quyidagi tendensiyalar kuzatiladi: milliy merosga qaytish va uni zamonaviy aranjirovkada taqdim etish; estrada janrlarining ustunligi va ba'zan badiiy saviyaning pasayishi xavfi; ko'p millatli muhit tufayli boshqa xalqlar musiqasini repertuarga kiritish. Gusev nazariyasi bu yerda ogohlantiradi: an'anani sun'iy «sahnalashtirish» uni jonli hodisadan dekorativ ko'rinishga aylantirishi mumkin. Shuning uchun rahbarlar folklor namunalarining haqiqiy ijro uslubini saqlashga intilishi lozim.

Sanoat shaharlarida korxonalar madaniyat muassasalarining tabiiy sherigidir. Ijtimoiy-madaniy faoliyat nazariyasi (Kiseleva, Krasilnikov) nuqtai nazaridan hamkorlik quyidagi shakllarda amalga oshishi mumkin:

1. Moddiy-texnik yordam (asbob-uskunalar, sahna kiyimlari, ovoz apparaturasi).
2. Korxona tadbirlarida jamoalarning ishtiroki (kasb bayramlari, yubileylar).
3. Ishchi-xodimlarni jamoalarga jalb etish uchun ish jadvalini moslashtirish.
4. Iste'dodli ishtirokchilarni rag'batlantirish va festivallarga yo'llanma berish.
5. Korxona jamoasi uchun maxsus musiqiy dasturlar yaratish.

Bunday hamkorlik jamoalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi, korxona uchun esa xodimlarning ijtimoiy-psixologik holati yaxshilanishi, jamoaviy ruh mustahkamlanishi kabi foyda keltiradi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi muammolar ajratib ko'rsatiladi:

Moddiy-texnik baza yangilanishga muhtoj (asboblar, ovoz uskunalari, mashq xonalari).

Malakali rahbar va pedagog kadrlar yetishmaydi, ayniqsa folklor va xor yo'nalishlarida.

Yoshlar didining o'zgarishi. Raqamli kontent ta'sirida yoshlar ommaviy trendlarga moyil bo'lib, jonli jamoaviy ijrodan uzoqlashmoqda.

Jamoa tarkibining beqarorligi. Smenali ish va oilaviy majburiyatlar mashg'ulotlarga ta'sir qiladi.

Metodik ta'minot yetarli emas: dasturlar va uslubiy qo'llanmalar kam.

Baholash mezonlari aniq emas: havaskorlik jamoalari faoliyati natijadorligini o'lchash tizimi ishlab chiqilmagan.

Vigotskiy va Nazaykinskiy qarashlariga tayanib, yana bir muammoni qayd etish mumkin: ommaviy madaniyat ta'sirida musiqiy idrok yuzakilashadi va jonli ijroning psixologik qimmati e'tibordan chetda qoladi.

Nazariy tahlil va amaliy kuzatuvlar asosida quyidagi istiqbolli yo'nalishlarni ajratish mumkin:

(cc) BY

Kasbiy tayyorgarlikni kuchaytirish. Rahbarlar uchun malaka oshirish kurslari, musiqa ta'limi oliy o'quv yurtlari (jumladan NavDU) bilan hamkorlik, magistrantlar va talabalarning amaliyotini madaniyat saroylarida tashkil etish.

Shaharlararo va viloyat darajasidagi festivallar jamoalar uchun ijodiy rag'bat va tajriba almashinuvi maydoni bo'ladi.

Mashg'ulotlar va chiqishlarni onlayn translyatsiya qilish, ijtimoiy tarmoqlarda jamoalar sahifalarini yuritish, raqamli arxiv yaratish yoshlar e'tiborini jalb qilish vositasiga aylanadi. Bunda texnologiya jonli ijroni almashtirmasligi, balki uni qo'llab-quvvatlashi kerak.

Vokal studiyalari va bolalar-o'smirlar jamoalari orqali professional musiqa ta'limiga yo'llanma beruvchi tizim shakllantirish.

Korxonalar bilan uzoq muddatli hamkorlik shartnomalari va loyihaviy moliyalashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish.

Asafyev va Gusev g'oyalariga muvofiq, an'anaviy musiqani jonli ijro muhitida saqlash va yosh avlodga yetkazish.

Jamoalar faoliyatini baholash uchun aniq ko'rsatkichlar (ishtirokchilar soni, chiqishlar, repertuar yangilanishi, festivallardagi natijalar) belgilash.

Navoiy sanoat shaharlari madaniyat saroylaridagi havaskorlik musiqiy jamoalari nafaqat badiiy, balki ijtimoiy-pedagogik institut sifatida ham muhim rol o'ynaydi. Rus olimlarining nazariy qarashlari, xususan Asafyevning musiqa ijtimoiy hodisa ekanligi haqidagi g'oyasi, Kabalevskiyning ommaviy musiqiy tarbiya konsepsiyasi, Streltsov va Jarkovning dam olish va ijtimoiy-madaniy faoliyat nazariyalari, Gusevning folklor haqidagi talqini va Kagan, Vigotskiy qarashlari bu jamoalar faoliyatini ilmiy asosda tushunish va takomillashtirishga imkon beradi.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, sanoat shaharlari jamoalarining o'ziga xosligi ko'p millatli muhit, ishlab chiqarish ritmiga bog'liqlik va korxonalar bilan sheriklikda namoyon bo'ladi. Ularning istiqboli kadrlar tayyorlash, zamonaviy texnologiyalar, festival harakati, ijtimoiy sheriklik va yosh iste'dodlarni qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish bilan bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saidiy, Said Boltazoda. Влияние музыки на человека. Academy 4 (4), 63-65

2. Saidiy, Said Boltazoda. Теория магнитных эффектов других голосов многоголосной музыки. Science and Education 4 (1), 577-582

3. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Модуляционные эффекты музыкального произведения. Science and Education, 4 (1), 563-569.

4. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Особенности эффекта системы тяготения аккордов в музыке. Science and Education, 4 (1), 590-596.

5. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Взаимное влияние тоники, субдоминанты и доминанты. Science and Education, 4 (1), 570-576.

6. Болта-Зода, С. С. (2022). Особенность мгновенного появления вторичного аккорда, органный пункт. Science and Education, 3(12), 885-891.

7. Расулова, Д. Ш. К., & Болтазода, С. С. (2022). Национальные инструменты Узбекистана. История музыкальных инструментов: дутар и уд. Science and Education, 3(3), 858-864.

8. Салимова, Б. Б. К., & Болтазода, С. С. (2022). Музыка как дискурс управления многоголосной музыки. Science and Education, 3(3), 845-850.

9. Халимов, Ш. Ш. Ў., & Болтазода, С. С. (2022). Некоторые аспекты формирования и развития музыкального воздействий с ее последствиями на развитии ребёнка. Science and Education, 3(3), 837-844.

10. Болта-Зода, С. С. (2022). Взаимодействие теории и гармонии музыки. Science and Education, 3(12), 851-856.

11. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Влияние внутри тяготеющих звуков аккорда. Science and Education, 4 (1), 583-589.

12. Саидий Саид Болта-Зода (2023). Эффекты модуляции и отклонении музыки. Science and Education, 4 (1), 550-555.

13. Болта-Зода, С. С. (2022). Теоретические основы построения музыки. Science and Education, 3(12), 844-850.

14. Ропиева, Д. А. Қ., & Болтазода, С. С. (2022). Вокально-хоровые песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. Science and Education, 3(4), 1200-1205.

15. Болтазода, С. С. (2022). Оценка характеристик волнообразных голосов в хоровом пении. Science and Education, 3(3), 865-871.

16. Саидий, С. (2019). Влияние музыки на личность и психику ребёнка. Вестник интегративной психологии, (19), 217-220.

17. Болта-Зода, С. С. (2022). Полифонический кондукт к строфической форме в музыке. Science and Education, 3(12), 837-843.

18. Саидий, С. Б. Продвижение новых принципов творческого фортепианного исполнительства в профильных школах искусств и культуры. Science and education. Scientific Journal, 4(3), 1612-1617.

19. Ропиева, Д. А. К., & Болтазода, С. С. (2022). Технологии формирования и развития вокально-хорового мастерства учащихся через народные песни. Science and Education, 3(3), 831-836.

20. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Способы обогащения уроков игры на фортепиано передовым зарубежным опытом. Science and Education, 3(3), 904-910.

21. Қувватова, Н. Б. Қ., & Саидий, С. Б. З. (2022). Основные направления и тенденции развития будущих учителей по направление музыки. Science and Education, 3(8), 204-210.

22. Мухаммадиева, Р. У., & Болтазода, С. С. (2022). Основы современного педагогического творчества по сфере хора. Дирижёр как оптимально управляющий голосом хора в музыкальном театре. Science and Education, 3(3), 918-923.

23. Комил Буронович Холиков (2024). Вспомогательные клетки нервной ткани и действия периферических нервов в Шванновском клетке. Science and Education, 5 (12), 99-104.

24. Комил Буронович Холиков (2024). Специальные приёмы обучение изучения обмена калия и натрия в пороге мембраны Шванье. Science and Education, 5 (12), 69-74.

25. Комил Буронович Холиков (2025). Поликомилойиды генератор музыкального воспроизводимости пианиста в психофизиологии. Science and Education, 6 (1), 134-141.

26. Болта-Зода, С. С. (2022). Определения понятий диктанта в теории музыки. Science and Education, 3(12), 823-828.

27. Алиев, Б. Т. У., & Саидий, С. Б. (2022). Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. Science and Education, 3(5), 1484-1492.

28. Рустамов, А. Р. О., & Болтазода, С. С. (2022). Методы и приёмы обучения игры на фортепиано. Science and Education, 3(3), 911-917.

29. Наргиза Бахтиёр Қизи Қувватова, & Саидий Саид Болтазода (2023). Современные методы работы с детьми, не имеющими музыкального образования. Science and Education, 4 (2), 1248-1255.

30. Эрназарова, А. Ф. Қ., & Саидий, С. Б. (2022). Методики обучения народным музыкальным ладам учащихся музыкальных школах и школ искусств. Science and Education, 3(11), 1021-1026.